

Repertorium řeckých autorů a děl se vztahem k římské literatuře

Achilleus Tatios, 2. stol. n. l.; jeho dílo *O Leukippě a Kleitofóntovi* (*Ta peri Leukippén kai Kleitofónta*) je jedním z nejlepších dochovaných příkladů řeckého milostného románu. Silně tu působí složka rétoricko-sofistická, jež připomíná Apuleia.

Ailiános, Klaudios (Aelianus, Claudius), narodil se v Praeneste, rétor v Římě ve 2.-3. stol. n. l., proslavil se pracemi rozmanitých obsahů o kuriozitách ze života zvířat i lidí.

Alios Aristeidés, 2. stol. n. l., velmi módní řečník, který putoval po celém světě, mj. autor *Panegyriku na Řím (Eis Rhómén)* a idealizovaných vzpomínek na Attiku.

Aischinés z Athén, 4. stol. př. n. l., slavný attický řečník, soupeř Démostenův, s nímž je spojován v řecko-římské řečnické tradici.

Aischylos, 525-456 př. n. l., mezi třemi velkými řeckými tragiky je římskému vkusu nejvíce vzdálen, jeho používání římskými autory je v jednotlivých případech jen velmi pravděpodobné (např. Ennius ve hře *Eumenides*).

Aisópos, pololegendární thrácký otrok (měl žít v 6. stol. př. n. l.), u něhož se shledávají počátky bajky, doložené především u Phaedra a Babria. Bohatá svědectví o jeho životě vytvářejí jakýsi lidový román.

Alexandros – Bios Alexandrú tú Makedonos (*Život Alexandra Makedonského*), též **Román o Alexandrovi**, složitá řada narativních textů v různých jazycích, často přepracovaných a změněných (existují exempláře v řečtině, latině, arménštině, koptštině i rukopisy syrské), pocházejících z kompilací nejstarších pramenů historických románů. Srov. též ► **Pseudo-Kallisthenés**. Latinským představitelem této tradice je Iulius Valerius (3.-4. stol. n. l.).

Alexandros z Miletu, zv. **Polyhistor**, 1. stol. př. n. l., všestranný učenec. Po Sullově tažení na Východ se dostal jako otrok do Říma, byl propuštěn a věnoval se tu vyučování. Na poli jazykového bádání se postavil na stranu anomalistů. Jeho učená díla měla v římské literatuře velký úspěch.

Alexis z Thúrií, 4. stol. př. n. l., básník střední attické komedie, nazvané tak proto, že tvoří jakýsi přechod mezi "starou" komedií Aristofanovou a "novou" komedií Menandrovou. Alexidovo dílo, jež se nám dochovalo jen fragmentárně, mělo jistý vliv na římskou palliátu: jeho *Kartáginec* se stal vzorem Plautovy komedie *Poenulus*. Obecně se však dá říci, že osud střední attické komedie byl značně překryt komedií "novou".

Alkaios z Mytilény, 7.-6. stol. př. n. l., lyrický básník; jeho básnickou tvorbu uspořádali alexandrijští učenci tematicky a podle žánrů do deseti knih. Byl vždy vysoce hodnocen jako jeden z nejlepších řeckých básníků a jeho dílo se stalo předmětem zájmu vzdělanců. Alkaiův vliv pocítujeme především v lyrice Horatiově.

Alkifrón, 2. stol. n. l., rétor a sofista, významný především pro dějiny epistolografie. Tematicky jeho listy vycházejí ze vzdáleného světa nové attické komedie.

Alkmán, 7. stol. př. n. l., lyrik kladený na prvé místo v alexandrijském kánonu lyrických básníků; upozornil na sebe i jako zakladatel chórické meliky (napsal slavná partheneia, sborové zpěvy pro mladé dívky). Jeho nesnadný jazyk, smíšený z různých literárních dialektů, byl příčinou menší Alkmánovy obliby v Římě.

Anakreón z Teu, 6. stol. př. n. l., autor elegií a jambů. Jeho vydavatel, alexandrijský filolog Aristarchos, rozdělil Anakreontovu básnickou

tvorbu do pěti knih. Enormního úspěchu dosáhl Anakreón v období helénistickém a římském, a to především jeho frivolní milostná poezie. Anakreontova pověst šla tak daleko, že jeho pravé skladby byly postupně zatlačeny módními napodobeninami sbírky *Anakreonteia*. V Římě byl významný především jako vzor Horatiovy básnické tvorby.

Anaxagorás, 5. stol. př. n. l., filozof, působil v Athénách, mj. učitel Perikleův. Byl původcem teorie tzv. homoiomerie, podle níž základními prvky všeho, co existuje, jsou nepatrné, do nekonečna dělitelné částčky, uspořádané božským rozumem.

Anthologia Palatina (Antologie palatinská), rozsáhlý soubor řeckých epigramů o 15 knihách, sestavený v byzantském období a založený na třech zcela rozdílných souborech (Meleagros z Gadar, 70 př. n. l.; Filippos z Thessaloníky, 40 př. n. l.; Agathiás z Myriny, 6. stol. n. l.). Jde o neocenitelný zdroj pro poznání vzorů římského epigramu.

Antigonos z Karystu, 3. stol. př. n. l., spisovatel a pravděpodobně i sochař. Byl oblíbeným biografem a důležitým pramenem pro dějiny řeckého umění.

Antimachos z Kolofónu, první polovina 4. stol. př. n. l., epický a elegický básník, okázalá a problematická postava kritizovaná Kallimachem; zdá se však, že v určitých aspektech přešel eroticko-mytologickou poezii alexandrijské moderny. Římští elegikové přijali Kallimachovu kritiku víceméně pasivně. Jako epický básník měl asi vliv již na římskou archaickou epiku, s jistotou pak svou *Thébaidou* ovlivnil stejnojmenné básnické dílo Statiovo.

Antiochos z Askalónu, počátek 1. stol. př. n. l., filozof. Vyučoval v Athénách, kde mezi jeho žáky patřili mladý Varro a Cicero, na které měl velký vliv Antiochův skepticismus otevřený směrem k eklekticismu.

Antipatros z Thessaloníky, 1. stol. př. n. l., epigramatik, působil také v Římě, kde byl vázán na L. Calpurnia Pisona. Jeho epigramy se dochovaly ve sbírce *Anthologia Palatina*.

Antipatros ze Sídónu, konec 2. stol. př. n. l.,

významný epigramatik. Jeho básně se nám dochovaly ve sbírce *Anthologia Palatina*.

Antisthenés z Athén, 5.-6. stol. př. n. l., filozof, považovaný za předchůdce kyniků. Autor dialogů a epideiktických řečí (jako např. debaty mezi Aiantem a Odysseem, kterou znal ještě Ovidius).

Antologie palatinská ➤ *Anthologia Palatina*

Antóninos Liberális (Antonij[n]us Liberalis), 2. stol. n. l., mytograf. Důležitá je jeho sbírka mýtů *Metamorfózy (Metamorfóseón synagóge)*, neboť jsou zde použiti dnes ztracení helénističtí básníci (Níkandros, Boió), které představil ve svých *Metamorfózách* Ovidius.

Antónios Diogenés, činný ke konci 1. stol. n. l., autor rozsáhlého fantasticko-dobrodružného románu *O divech za ostrovem Thulé (Ta hyper Thuléon apista, 24 kn.)*, z něhož se nám dochovalo několik zlomků a obsah porýzený v byzantském období. Autorův zájem o cestování a senzační dobrodružství vyděluje dílo ze základní tradiční linie řeckého milostného románu.

Apollodóros z Karystu, 3. stol. př. n. l., menší básník nově attické komedie; jeho hry *Hekyrá* a *Epidikazomenos* posloužily (spolu s Menandrem) jako vzor pro Terentiovy komedie *Hecyra* a *Phormio*.

Apollodóros z Pergama, 1. stol. př. n. l., slavný rétor se sklony k atticismu, mj. učitel Octavianův. Jeden jeho teoretický spis byl přeložen do latiny Valgiem Rufem.

Apollónios Rhodský, 3. stol. př. n. l., epický básník, narodil se v Alexandrii, později odešel na Rhodos. Byl rovněž významným učencem, mj. nastoupil po Zénodotovi do čela alexandrijské knihovny. Jeho pověst se zakládá spíše na eposu *Argonautika* (4 kn.), jenž je monumentálním kompromisem mezi homérskou tradicí a novým alexandrijským vkusem. Jde o jedinou řeckou epickou skladbu od Homéra až po římské císařské období, která se nám dochovala celá. Představuje jeden z oblíbených vzorů Vergiliových, latinskou verzi pořídil Varro Atacinus (šlo o ztracený spis *Argonautae*). V císařském období byl Apollónios napodobeno-

ván řadou epických básníků a byl hlavním pramenem pro Valeria Flacca.

Apollónios z Tyan, 1.-2. stol. n. l., novopýthagorejský filozof. Poté co ➤ **Filostratos** sepsal jeho *Životopis (Vita)* románového charakteru, stal se zhruba o století později na dvoře Severovců objektem osobního kultu.

Appiános z Alexandrie, 2. stol. n. l., vysoký císařský úředník, složil *Římské dějiny (Rhómaika)*, 24 kn.), jež zahrnovaly události od počátků až po Traiana. Dochovaly se jen zčásti.

Arátos ze Solů, 3. stol. př. n. l., význačný básník a vzdělanec, který se v Římě proslavil především svou astronomickou didaktickou básní *Zjevy nebeské (Fainomena)*. Ve 2.-1. stol. př. n. l. byly k tomuto dílu pořizovány velmi intenzivně komentáře a řada autorů je překládala do latiny (Cicero, Varro Atacinus, Germanicus i pozdní Avienus). Ovlivnil veškerou tradici didaktické poezie (zvláště Vergíliu v jeho sbírce *Georgica*, Ovidia, Manilia).

Archestratos z Gely, činný ve 4. stol. př. n. l., složil v hexametrech gastronomickou báseň *Hédypatheia*, věnovanou požítkům při stolování a dochovanou jen částečně. Stala se přímým zdrojem pro Enniův spis *Heduphagetica*.

Archias z Antiochie, 2.-1. stol. př. n. l., neokázalý básník, který se soustřeďoval na epické vychvalování činů římských vojevůdců (Marius, Lucullus). Cicero ho obhajoval v jedné své slavné řeči.

Archilochos z Paru, 7. stol. př. n. l., jambický a elegický básník, kterého považovali alexandrijští učenci za největšího představitele jambické poezie. Jeho vliv na římské básnictví je doložen od Ennia a Lucilia a vrcholí u Horatia v *Epódách*.

Archimédés ze Syrákús, matematik a vědec, zemřel v r. 212 př. n. l., když Římané dobývali Syrákúsy. Všeobecně se proslavil jako matematik, astronom a vynálezce.

Arión Didymos z Alexandrie, eklektický filozof, který patřil k učitelům Augustovým. Je znám rovněž jako autor spisu *Consolatio (Útěcha)*, určeného Livii po smrti Drusově.

Aristainetos, skládal v 5. stol. n. l. listy s milostnou tematikou, u nichž se předpokládají také alexandrijské básnické vzory. Dokumentuje vývoj epistolografie (srov. Ovidiovo dílo *Heroides*).

Aristarchos z Tegey, autor tragédií, současník Eurípidův, známý nepřímě jako pramen, kterého používal pro své tragédie Ennius.

Aristarchos ze Samothráky, 3.-2. stol. př. n. l., filolog, populární představitel filologické školy v Alexandrii. Autor edic a zásadních studií o klasických autorech, jako byli Homér, Pindaros atd., ovlivnil celou helénisticko-římskou tradici literárních studií. Slavná polemika o filologické metodě se postavila proti jeho postoji analogisty (podle analogistů se jazyk zakládá na pravidelnosti a respektu k uznávaným vzorům, a tudíž nepřipouští neologismy či odchylky od normy) a přiklonila se k metodě anomalistů, pergamských učenců vedených ➤ **Kratétem z Mallu**, kteří považovali jazyk za volnou kreaci a připouštěli odchylky od normy jako nutný jev.

Aristeidés z Miletu, asi koncem 2. stol. př. n. l. napsal *Milésiaka (Miletské povídky)*, sbírku novel, kterou v 1. stol. př. n. l. přeložil do latiny Sisenna. Obě díla se ztratila, Aristeidés je však považován za zakladatele "komické" novelistiky, žánru, který měl velký čtenářský úspěch a měl určitý vliv na román Petroniův a Apuleiův.

Aristofanés z Athén, 5.-4. stol. př. n. l., jednomyslně považovaný za největšího básníka staré attické komedie; jako takový byl slavný i v Římě. Jeho přímý vliv na římskou komedii byl jen slabý, neboť ta se obvykle opírala o novou attickou komedii (Menandros, Dífilos, Filémón).

Aristofanés Byzantský, 3.-2. stol. př. n. l., velký filolog, knihovník v Alexandrii, editor epických, lyrických a tragických textů, gramatik, zabýval se metrickými kóly, byl učitelem Aristarchovým.

Aristotelés ze Stageiry, 384-322 př. n. l.; jeho obrovské dílo filozofické i odborné patří mezi základní zdroje římské kultury. V r. 84 př. n. l. nechal Sulla dopravit do Říma rozsáhlou sbír-

ku jeho děl a tam také byla pořízena jejich důležitá vydání. V tomto období se tedy zvyšuje znalost prací vzešlých z Aristotelova vyučování, které však on sám nepublikoval. Na druhé straně některé spisy, které vydal, ale jež se nám nedochovaly, měly zásadní vliv na římskou kulturu období republiky (např. *Protreptikos*, významný vzor Ciceronův).

Arktínos z Miletu, 7. stol. př. n. l. (?), epický básník. Je to nejasná postava: již v klasickém období byl znám jako autor epických básní z trójského cyklu, zvláště díla *Aithiopsis*, snad patřil mezi menší prameny Vergiliovy *Aeneidy*.

Arriános Flávios z Níkomédeie, 2. stol. n. l., prozaik, uchoval spisy svého učitele ➤ **Epiktéta**. Je autorem dějepisného díla *Alexandrovo tažení* (*Anabasis Alexandrú*, 7 kn.) o Alexandru Velikém.

Asklépiadés ze Samu, 3. stol. př. n. l., alexandrijský básník vázaný na Theokrita, autor vytržebných epigramů.

Athénaios z Naukratidy, 2.-3. stol. n. l., učenec, autor spisu *Hodující sofisté* (*Deipnosofistai*, 15 kn.), jenž se nám dochoval zčásti v originále, zčásti v excerptech. Jedná se o cennou sbírku materiálu z oblasti reálií a odborných disciplín klasického Řecka.

Athénodóros z Tarsu, 1. stol. př. n. l., stoický filozof; zdá se, že byl vzorem pro etické spisy Senecovy.

Babrios, 2. stol. n. l., snad grécizovaný Říman, složil původně, jak se zdá, v deseti knihách sbírku ezopských bajek psaných v choliambech. Dochovalo se nám zkrácené vydání. Babrios ovlivnil ve 4. stol. n. l. římského autora bajek Aviana a měl velký ohlas ve středověku.

Bakchylidés, 5. stol. př. n. l., sborový lyrik, jehož tvorbu sebrali alexandrijští učenci do devíti knih. Jde o složitého básníka, jenž byl poněkud zastíněn Pindarem, přesto však lze nalézt jeho určitou stopu v římské poezii (Vergilius, Horatiova lyrika).

Bión z Borysthenu, 3. stol. př. n. l., je pokládán za jednoho z hlavních tvůrců diatríby. Byl eklektik a působily na něj různé filozofické prou-

dy, ovlivnil etickou poezii Horatiovu a filozofickou prózu Senecovu.

Bión ze Smyrny, básník pozdní doby alexandrijské (konec 2. stol. př. n. l.), napodoboval Theokritovu búkolskou poezii. Dochoval se jeho žalozpěv na Adónida, který snad znali i římsší básníci 1. stol. př. n. l.

Boió, záhadný alexandrijský (?) básník, autor spisu *Původ ptáků* (*Ornithogoniá*), který byl pravděpodobně pramenem pro Ovidia a Aemilia Macra.

Caecilius ➤ **Kaikilos** z Kalakty

Celsus ➤ **Kelsos**

Cornutus ➤ **Kornútos** z Leptis Magna

Darés Fryžský, údajný autor dějin trójské války, jež se dochovaly v pozdějším latinském románu *De excidio Troiae historia* (*Pověst o zničení Tróje*, 5. stol. n. l.?). Jde o paralelní dílo k románu ➤ **Diktya z Kréty**.

Démofilos, 3. stol. př. n. l., řecký komediograf. Ví se o něm pouze to, že jeho komedie *Oslas* (*Onagos*) posloužila jako vzor pro Plautovu komedii *Asinaria* (*Komedie oslovská*).

Démokritos z Abdér, velký myslitel 5. stol. př. n. l., proslavil se především svými atomistickými teoriemi, které se v Římě udržely prostřednictvím epikúrejců.

Démostenés, 384-322 př. n. l., v pozdější době byl považován – i u Římanů – za největšího attického řečníka. Velký vliv měl také na rozvoj římského řečnictví, zvláště na Cicerona (ten převzal od Démosthena titul *Filippiky*).

Dexippos, 3. stol. n. l., attický historik, známý jako pramen pro gótské války, které Římané vedli v l. 238-274 n. l.

Dífilos ze Sinópy, 4. stol. př. n. l., jeden z nejlepších komediografů, prvořadý představitel (spolu s Menandrem a Filémonem) nové attické komedie. Zdá se, že patřil mezi hlavní vzory Plautovy; doloženou předlohou byl pro jeho hry *Casina*, *Rudens* (*Lano*) a *Vidularia* (*Komedie o vaku*).